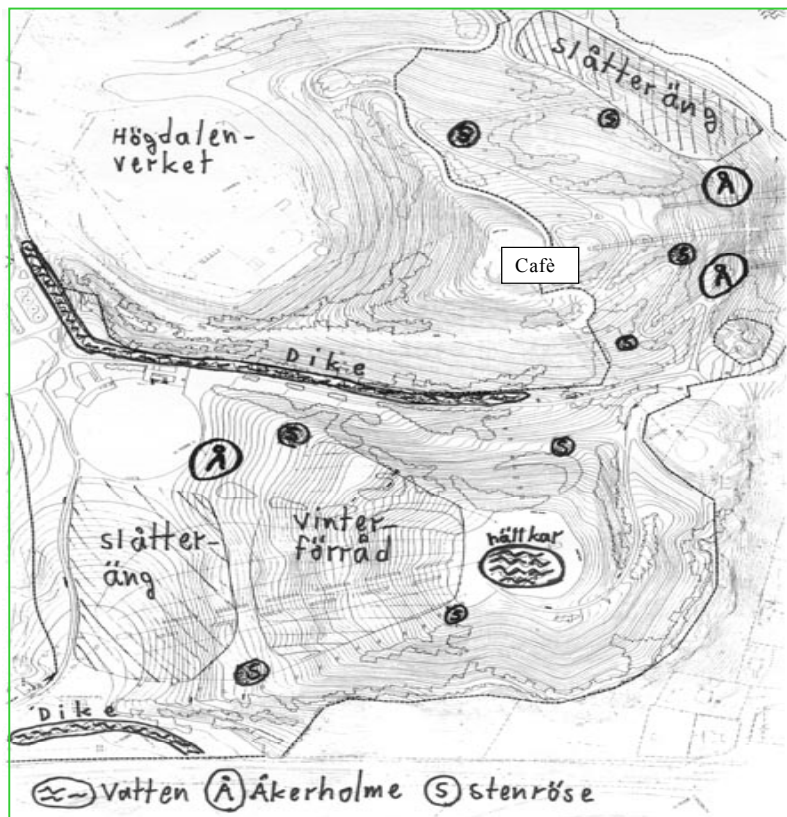

Högdalstopparna

- ett grönt idéförslag

Förslag till åtgärder för att bibehålla och öka
den biologiska mångfalden
efter att Högdalstippen stängts

november 2000

Firma Parafra
Patrik Slimane

Förord

Föreliggande förslag är framtaget på beställning av Farsta stadsdelsförvaltning och Miljöförvaltningen i Stockholm inom projekten "Hållbar livsmiljö" respektive "Biologisk Utveckling av Stockholm" (BUS-projektet).

Syftet med propån är att föreslå en konstruktiv och ekologiskt gynnsam utveckling av Högdalentopparna för att, efter att tippverksamheten avslutats, ta till vara de biologiska och rekreativa värden som området idag innehar. Målet är förstärkt och ökad biologisk mångfald samt en berikning av ett viktigt rekreativt natur-rum åt stockholmarna.

I Översiktsplan 90 anges området som "naturmark" och i den senare översiktplanen är det till stora delar "natur eller park". I ett regionalt perspektiv har Högdalen en tydlig koppling till en av regionens värdefulla s. k. gröna kilar, närmare bestämt Hanvedenkilen, som utgör mer eller mindre obruten natur som sträcker sig från landsbygden in till staden. Ett av områdets stora värde är just storleken, den sammanhängande naturmarken.

Högdalentopparna med omgivning fungerar idag som en skyddande barriär mellan Högdalenverkets olika verksamheter, Örbyleden, Magelungsvägen och den kringliggande omgivningen. Området har stor betydelse för såväl de kringboende som för växter och djur i Stockholm. Här bedrivs friluftsliv och rekreation av olika slag samtidigt som den biologiska mångfalden i området har utvecklats, utan att det så var planerat när Högdalenverkets verksamhet startade år XXXX.

Stockholm den 27 augusti 2001

Susann Östergård
Ekolog, Miljöförvaltningen

Mats Lindqvist
Miljösamordnare, Farsta stadsdelsförvaltning

Här finns en av de främsta fågelskådnings-lokalerna i Stockholm! Du finner även en mängd spännande kärlväxter, t.ex. paddfot och ulltistel, vilka i sin tur lockar till sig en mängd olika fjärilar, skalbaggar och andra insekter till området. Däggdjur har här ett viktigt ströv- och födosöksområde. Kanske är det till och med en av de sista utposterna som fungerar med avseende på de större däggdjurens behov för sin existens i Stockholms direkta närhet?

Det är av stor betydelse att den totala andelen naturyta i Stockholms stad inte alltid är en minuspost utan att ett område faktiskt kan återskapas som naturområde. Förvisso nu med annan naturmark än vad som fanns före Högdalentippen, men förslaget tar vara och bygger vidare på befintliga värden. Denna form av tänkande är fortfarande något nytt och kanske ovanligt i Sverige, eftersom de svenska förhållandena bl.a. har varit en ständig resurs av natur. Då urbaniseringen i de flesta andra västeuropeiska länder har gått längre än i Sverige så har synsättet att återskapa naturvärden blivit alltmer naturligt i Europa. Att återskapa "från betong" är långt mer kostsamt än vad föreliggande förslag bygger på, d.v.s. att utveckla redan grön mark!

En upprustning av området, enligt förslaget, torde ha en allmänt positiv inverkan på alla omkringliggande stadsdelar, även ur social synpunkt, då det helt enkelt blir en berikad livsmiljö för de människor, djur och växter som lever i Stockholm.

De synpunkter och förslag som framförs i rapporten är författarens egna, utom grovt skattade kostnader för genomförande av åtgärdsförslagen som redovisas i bilagan.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	sid 3
2.1 Uppdraget.....	sid 3
2.2 Avgränsning.....	sid 4
3.1 Beskrivning och historia.....	sid 4
3.1.1.Högdalstippen eller Högdalstopparna?.....	sid 4
3.1.2 Utseende.....	sid 7
3.2 Högdalstopparna sett ur olika perspektiv.....	sid 7
3.2.1 Högdalstopparna ur ekologiskt perspektiv.....	sid 7
3.2.2 Flora.....	sid 9
3.2.3 Fåglar.....	sid 9
3.2.4 Däggdjur och kräldjur.....	sid 10
3.2.5 Vatten.....	sid 11
3.2.6 Insekter.....	sid 11
3.2.7 Ur landskapsperspektiv.....	sid 11
3.2.8 Kulturhistoriskt perspektiv.....	sid 11
3.2.9 Ur rekreativperspektiv.....	sid 12
4. Åtgärder.....	sid 13
4.1 Allmän inriktning	sid 13
4.2 Direkta åtgärder.....	sid 15
4.3 Övriga åtgärder.....	sid 16
Källor.....	sid 17
Bilaga	

1 Inledning

Drygt fyra femtedelar av Sveriges befolkning bor idag i tätorter. Möjligheterna att uppleva ett varierat växt- och djurliv i staden är en viktig del av livskvaliteten och är av stort pedagogiskt värde. Städerna kan spela en viktig roll i att bevara den biologiska mångfalden genom att ta tillvara på de goda förutsättningar som sparad naturmark, vatten, parker och trädgårdar ger.

Högdalstopparna har varit och är en tipp för rivnings- och schaktmassor i Stockholm. Tippverksamheten är på väg att avslutas och området är väl lämpat att utveckla till ett biologiskt viktigt naturområde i Stockholm. Med rätt åtgärder kan värdena både som naturområde och friluftsområde avsevärt höjas och även visa att ett område som skapats av människan och varit under stark påverkan kan göras tilltalande för såväl flora och fauna som människor.

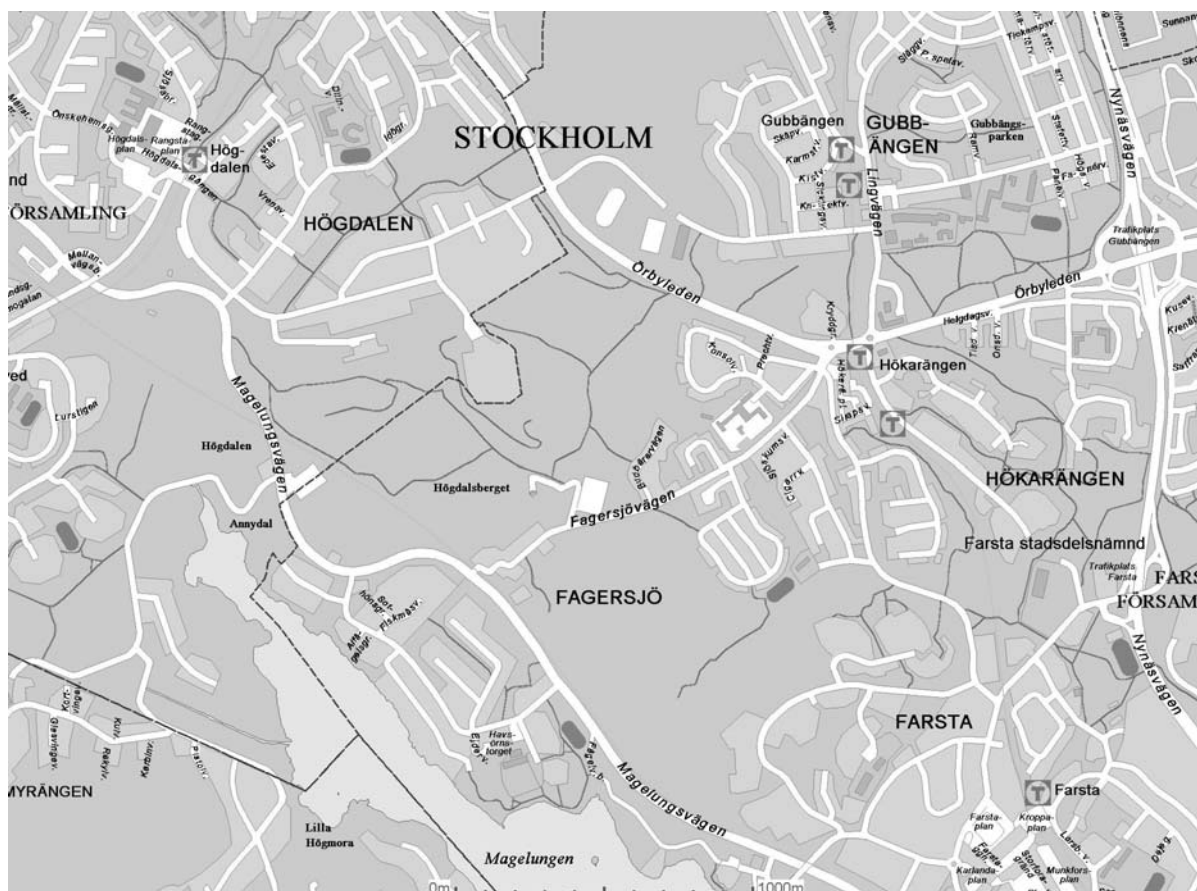

Bild 1. Högdalstopparna och dess närområde.

2.1 Uppdraget

I denna rapport sammanställs ett förslag som syftar till att förstärka den biologiska mångfalden på Högdalstopparna och samtidigt tillvarata dagens rekreativvärden. Rapporten är beställd av Miljöförvaltningen i Stockholm och Farsta Stadsdelsförvaltning och uppdraget lyder:

” förslaget ska visa hur det nuvarande tippområdet i Högdalen samt dess omgivning kan omvandlas till ett naturområde så att i första hand växt- och djurlivet gynnas. Dessutom ska allmänhetens tillgång till området för friluftssändamål, med dagens kvaliteter, beaktas och på

ett sådant sätt att detta inte kommer i motsättning till ovanstående. I förslaget ska även ingå argumentation för varför det är lämpligt att genomföra förstärkningsåtgärden, samt en bedömning av konsekvenserna av denna sett från ett landskapsekologiskt perspektiv. Kostnadsberäkningar för åtgärder och finansieringsförslag ska presenteras i förslaget.”

2.2 Avgränsning

Området som omfattas av det här förslaget är Örby 4:1,1, Gubbängen 1:1 och Farsta 2:1,1, begränsat av Högdalens industriområde i N och NV, Magelungsvägen i V och SV, Magelungsvägen och Fagersjövägen i S och Ö samt Hökarängen och Örbyleden i NO.

Bild 2. Omfattningen av området som rapporten behandlar.

3.1 Beskrivning och historia

3.1.1. Högdalstippen eller Högdalstopparna?

Idag kallas området Högdalstoppen eller Högdalstippen men det korrekta namnet torde egentligen vara Högdalstopparna eftersom det faktiskt rör sig om tre olika, väl skilda toppar. Namnet Högdalstippen kommer att vara inaktuellt i samma stund som tippverksamheten avslutas.

I den här rapporten används namnet ”Högdalstopparna” för det område som rapporten behandlar och om en särskild topp avses kallas den Högdalstoppen 1, 2 eller 3.

Högdalstopparna är resultatet av tippning av schakt- och rivningsmassor och grovsopor och rester från sopförbränning. Att ta hand om dessa massor genom att lägga upp dem i stora högar är ett smidigt sätt att bli av med i närområdet och typiskt för Stockholmstrakten. Hagatoppen, Vårbergstoppen och Hammarbybacken är andra toppar som är resultatet av tippningsverksamhet.

Området består av tre toppar: Högdalstoppen 1, 2 och 3, på 72, 102 resp. 95 möh. Högdalstoppen 1 färdigställdes 1964 och består till största delen av rivnings- och schaktmassor men även grovsopor.

Bild 3. Högdalstoppen 1 sedd från öster.

Högdalstoppen 2 består av rivningsmassor som virke, tegel, stål och murbruk, från kvarter som revs i Stockholms city, samt slagg från förbränningen i Högdalenverket. Den används inte längre för tippning.

Bild 4. Högdalstoppen 2 sedd från öster. Entré från ett nybyggt bostadsområde i Hökarängen.

Högdalstoppen 3 används fortfarande och består så gott som enbart av schaktmassor från väg- och anläggningsarbeten. Högdalstoppen 3 går in i ett berg som på äldre kartor kallas Högdalenberget. Där står nu ett vattentorn. Berget var innan toppens tillkomst den högsta punkten i Fagersjö och Högdalen.

Bild 5. Högdalstoppen 3, sedd från sydväst från Nynäsbanan.

3.1.2 Utseende

Landsbygden utanför tullarna bestod, innan Stockholm expanderade, av så gott som tre naturtyper: skog eller ängsmark/åkermark samt rikligt med våtmarker. Området som Högdalstopparna ligger på var en kombination av de två första - till största delen barrskog med inslag av löv, främst ek och björk. På det område som nu ligger åt söder, längst ner mellan topp 1 och 3, närmast järnvägen var det öppen mark, äng, åker eller betesmark. Övriga områden var skog.

Området ser märkligt ut med sina tre höga enskilda toppar. Man kunde vid planläggning av tippningen ha valt att sprida massorna mer jämnt över området för att få så liten kontrast som möjligt med omgivande landskap. Men Stockholms stad var inriktad på att få ett mervärde efter avslutad verksamhet och man gjorde en genomtänkt planering för ett vintersportområde, med skidbackar, kälkbackar och Bob-bana, som skulle kunna användas efter att tippens verksamhet avslutats.

Vid planeringen av topparna hade man för avsikt att täcka dem med jordlager och plantera träd och buskar i olika grupper. Detta skedde på den äldsta toppen, Högdalstoppen 1, som nu har uppvuxna dungar av lövträd och några barrträd samt områden med nypon och videbuskar. Efter planeringen har gallring skett men sedan mitten av sjuttioalet har vegetationen fått utvecklas fritt, vilket har lett till bitvis mycket täta buskage.

Av ekonomiska skäl täcktes inte Högdalstoppen 2 med något jordlager när den avslutades, utan det översta lagret består av näringsfattiga tippmassor. Däremot har det under 70-talet och slutet av 80-talet, dels såtts in gräs och dels planterats nypon, rönn och andra buskar och träd på delar av toppen. Övrig kolonisationen av växter har skett spontant och gått långsamt och vegetationen består idag mest av öppen gräsmark.

Den tredje toppen består i stort sett av lika delar barmark och gräsvegetation. Men högre växter, bland annat spridda nyponbuskar, koloniserar sakta toppen nerifrån och upp.

Området har flera promenad- och f.d. bilvägar av grus eller asfalt som går upp till samtliga toppar och även förbinder topparna med varandra.

3.2 Högdalstopparna sett ur olika perspektiv

3.2.1 Högdalstopparna ur ekologiskt perspektiv

Till skillnad från övriga öppna kulturmarker i närheten av Stockholms stad som har minskat och bebyggt så har Högdalstopparnas gräsmarksyta faktiskt blivit större i och med att arealen har utökats i höjdled. Omgivande områden är antingen bebyggda eller består av skog eller sjö och Högdalstopparna utgör en biotopmässig kontrast till en stor del av naturmarken i Stockholm. På få platser i staden finner man liknande öppna, ej kortklippta gräsytor. Det innebär också att man träder in i ett helt annat landskap på Högdalstopparna, något som närmast kan associeras till åker- eller betesmark lagt i träda. Högdalstopparna är ett bra exempel på ett område som har skapats av människan men som med tiden fått betydande kvaliteter för flora och fauna. Särskilt intressant är att området är förhållandevis stort och sammanhängande.

På grönkartan från Stadsbyggnadskontorets strategiska avdelning betecknas Högdalstopparna som ”värdefullt grönområde för rekreation och naturupplevelser i den övergripande gröonstrukturen”.

Unika biotoper kan uppstå i speciella tätortsbiotoper, t.ex. på tipplatser, men de är samtidigt utsatta för hot eftersom de ofta finns på rest- och reservområden som är aktuella för exploatering. Det är viktigt att skydda och sköta dessa speciella biotoper.

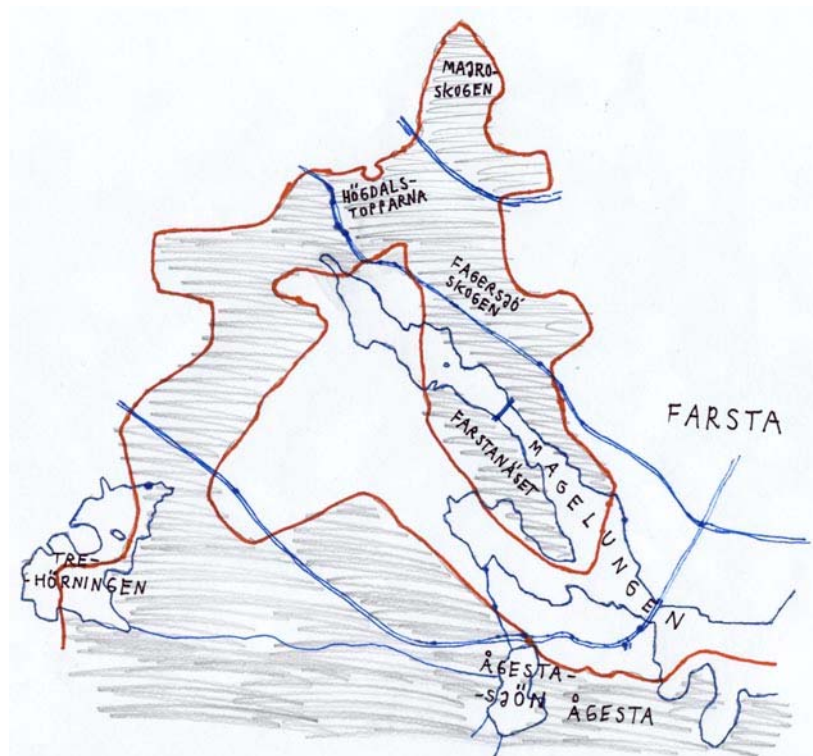

Bild 6. Högdalstopparnas läge i grönkilen Hanveden.

Högdalstopparna är en av människan skapad biotop som ingår i grönkilen Hanveden som sträcker sig in mot Stockholm via Huddinge och avslutas med spetsen i Svedmyraskogen. Grönkilens spets ger goda naturupplevelser till Stockholmare, trots att både Örbyleden och Magelungsvägen/Nynäsbanan utgör kraftiga barriärer. Landskapsekologiskt utgör Högdalstopparna en viktig länk mellan Svedmyraskogen och Fagersjö/Rågsveds friområde.

I Länsstyrelsens rapport "Storstockholms gröna kilar" står det om Högdalstopparna: "På andra sidan Örbyleden ligger ett något större rekreationsområde med den markanta Högdalstoppen och dess skidbacke". I rapporten konstaterar man också att "När man i ökad utsträckning upplåter delar av dessa grönområden för bebyggelse och tillåter en fragmentisering av kilarna innebär det att man successivt bygger bort möjligheterna att bevara sammanhängande system av natur av större omfattning" och fortsätter att "Om det är önskvärt att behålla de kvaliteter som fingerplansstrukturen med sina gröna kilar fortfarande har, måste man vid planeringen av regionens fortsatta utveckling på ett mera medvetet sätt aktivt begränsa intrång i vissa delar av randzonen."

I Stadsbyggnadskontorets rapport "Stockholms ekologiska känslighet" pekar man på att man måste undvika att splittra upp natur och kulturlandskapet i de gröna kilarna och försöka bibehålla sambanden mellan stadens grönområden och de gröna kilarna. Detta för att långsiktigt kunna bibehålla och tillvarata möjligheten att utveckla stadens biologiska mångfald. Livsmiljöer för hotklassade arter bör säkerställas och väl avpassade skötselåtgärder bör sättas in. I vissa fall kan restaurering och nyanläggning av biotoper vara nödvändigt om

acceptabla livsmiljöer skall finnas på lång sikt. Variationen av biotoper bör bevaras och utvecklas i kommunens grönområden.

3.2.2 Flora

Tippområden som Hammarbybacken och Högdalstopparna har en viss koncentration av skyddsvärda arter. Det är de konkurrenssvaga växterna som gynnas av att den nakna jorden störs, s.k. ruderalväxter. På sikt kan dessa arter bara skyddas om man avsätter en yta som man medvetet stör med jämna mellanrum och någon del av tipparna bör kunna reserveras för detta ändamål.

Enligt Artarken, Stockholms Miljöförvaltnings ardata-arkiv har följande hotade/sällsynta växter iakttagits på Högdalstopparna: paddfot (*Asperugo procumbens*), sötvedel, (*Astragalus glycyphyllos*), svedjenäva, (*Geranium bohemicum*), fältkrassing, (*Lepidium campestre*), vit kattost, (*Malva pusilla*), ulltistel, (*Onopordum acanthium*) samt luddvicker, (*Vicia villosa ssp. villosa*).

Högdalstopparna är ett populärt och regelbundet exkursionsmål i botanikkretsar för sin särpräglade och för området unika flora. Framst för de växter som är beroende av tillförsel av jordmassor och stark markpåverkan för sin överlevnad.

Förutom sällsynta och hotade växter har Högdalstopparna en rik ängsflora, särskilt Högdalstoppen 2. Den toppen är mer näringsfattig än de övriga två och därför klarar sig konkurrenssvaga och näringsnåla ängsväxter bättre där.

3.2.3 Fåglar

Höst/vinter

Högdalstopparna utgör en ö i landskapet och drar till sig fåglar både som orienteringsmärke och födoplats. Under hösten är fågelrikedomen god och från slutet av augusti till slutet av oktober rastar småfåglar, både frö- och insektsätare, på flytt söderut.

Tack vare att alla topparna inte är planterade med träd så utgör de en fjällliknande miljö som under sträcktider lockar till sig fåglar knutna till den miljön, fåglar som vanligtvis är svåra att få syn på i Stockholmstrakten. Högdalstopparna är en av de absolut säkraste lokalerna under höst och vinter för snösparv (*Plectrophenax nivalis*), lappsparv (*Calcarius lapponicus*) och vinterhämpling (*Carduelis flavirostris*), samtliga återfinns vanligtvis långt norrut på somrarna, i kulturlandskapet eller längs kusterna vintertid.

Någon individ tornfalk (*Falco tinnunculus*) övervintrar regelbundet och lever på områdets alla gnagare.

Ur ornitologisk synpunkt är Högdalstopparna särskilt viktig för övervintrande fåglar. Den räknas också som en av de främsta vinterfågellokalerna i Stockholms närhet, som sådan är den även känd bland ornitologer i Stockholm.

Högdalstopparna är dessutom ett regelbundet mål för exkursioner anordnade av Stockholms Ornitologiska Förening.

Rikedomen för frätande vinterfåglar är dock bara giltigt i tidiga steg av successionen. När gräs och örtfaunan tar över trängs en stor del av de frörika pionjärväxterna ut och värdet för övervintrande fåglar som är knutna till det öppna landskapet minskar drastiskt.

Vår/sommar

Även på våren är Högdalstopparna viktiga för flyttande fåglar. Den öppna marken värms upp tidigt och tillgången på insekter och fröer är tillräcklig för att det skall bli en rastplats.

I området har årligen sedan några år tillbaka, och troligen även tidigare, tornfalk häckat. Omväxlande inne på värmeverket och i gamla kråkbon. Stare har en fast etablerad stam tack vare uppsättning av fågelholkar och stenskvätta häckar med flera par bland tippmassorna.

På eller alldeles i anslutning till Högdalstopparna har följande fågelarter iakttagits under häckningstid:

Trolig eller säker häckning på Högdalstopparna:

Tornfalk, (*Falco tinnunculus*), ett par.
stare, (*Sturnus vulgaris*), flera par
sånglärka, (*Alauda arvensis*), något par
stenskvätta, (*Oenanthe oenanthe*) några par
törnsångare, (*Sylvia communis*), flera par
ängspiålrka, (*Anthus pratensis*), enstaka par
skogsduva, (*Columba oenas*), enstaka par
fasan, (*Phasianus colchicus*), några par
sädesärta (*Motacilla alba*) några par

Trolig eller säker häckning i omgivningarna:

gröngöling, (*Picus viridis*)
duvhök, (*Accipiter gentilis*)
steglits, (*Carduelis carduelis*)
brun kärrhök, (*Circus aeruginosus*)

3.2.4 Däggdjur och kräldjur

Områdets sammanhängande stora areal och dess ostördhet gör även att däggdjur trivs där. De besökande människorna håller sig oftast på promenadvägarna. Att området är lätt att överblicka samt att det finns flera mycket täta snår och buskar är också fördelar för djurlivet.

Däggdjur som har iakttagits inom området är: fälthare, finns med en fast stam, räva, enstaka iakttagelser under hela året, rådjur, är vanliga, de använder området som födosökplats och yngelområde. Även sorkar och möss är vanliga.

Kräldjuren är mindre förekommande och svårare att finna, dock har snok setts i området och en våtmark norr om topparna, vid bilprovningen i Högdalen, är känd för att hysa grodor och salamandrar.

3.2.5 Vatten

Tillgången på vatten är låg på Högdalstopparna. Topparna består av mycket blandat material och marken är närmast väl-dränerad. Allt vatten kommer från nederbörden och p.g.a. markens beskaffenhet samlas ytterst lite vatten i pölar utan rinner undan.

3.2.6 Insekter

Insektslivet på Högdalstopparna har inte inventerats. Dock kan man vid besök konstatera att det finns fjärilar, gräshoppor och olika vårtbitare i god mängd.

Insekterna har drabbats hårt av urbaniseringen. Miljöer som är nödvändiga för insekternas livscyklar har rensats bort, såsom död ved, buskskikt och ängsmarker. Att göra områden till parkmark med ekologiskt fattiga, gödslade gräsmattor och välstädade miljöer utarmar insektsfaunan drastiskt. Omvandlingen av det tidigare jordburkslandskapet har inneburit att många småbiotoper har gått förlorade. Så har också skett i Stockholm och det är av vikt att bevara de miljöer som finns kvar, t.ex. blomsterrika ängsmarker.

3.2.7 Ur landskapsperspektiv

Att Högdalstopparna är resultatet av mänsklig påverkan står utan tvivel. Området är kuperat och brant, man kan säga att det har drag av fjällmiljö med sina bitvis väldigt branta sidor och gräsvegetation. Högdalstopparna utgör ett landmärke och blickfång långväga ifrån och Högdalenverkets skorsten och vattentorn visar tydligt människans ingrepp. En vistelse på toppen kan på sina håll, särskilt vintertid, te sig närmast surrealistisk med Högdalenverkets och vattentornets profil, närheten till SL-garaget och järnvägen, kraftledningen som går genom området i syd/ nordlig riktning samt tippens grushögar och maskiner.

Kontrasten till områdets naturvärden blir stor men vistas man regelbundet i området framstår de mänskliga inslagen som mindre iögonfallande och det är utsikten och den natur som finns där som utgör blickfånget.

Miljön är som minst attraktiv vintertid. Allt eftersom gräsmarken vissnar ner och buskar och träd faller sina löv får hela området ett mörkt och massivt intryck och den kontrasterar skarpt mot det omgivande delvis vintergröna, främst barrbeväxta landskapet. Men när växtsäsongen börjar och gräs och lövträd blir gröna igen blir Högdalstopparna ett vackert böljande område med upplevelser av fåglar, insekter, blommor och däggdjur

3.2.8 Kulturhistoriskt perspektiv

Högdalstopparna har idag en mycket svag anknytning till det kulturlandskap som fanns söder om Stockholm innan förorterna byggdes, dock var området som ligger mellan den äldsta och den yngsta toppen en åker/ängsmark och det är möjligt, men inte troligt, att en ytterst liten del av detta kulturhistoriskt anknutna område fortfarande är kvar intakt. Tack vare att området har blivit mer öppet och fått en ny karaktär så kan man, om man är ovetande om tippens ursprung uppfatta Högdalstopparna som en rest av det gamla kulturlandskapet.

Eventuella fornlämningar lär ha försvunnit sedan lång tid tillbaka eftersom marken har varit bearbetad i många år.

3.2.9 Ur rekreativperspektiv

De flesta som använder toppen gör det för att rasta hunden, promenera och motionera. Högdalstopparna är strövvänliga med dess många vägar och den omväxlande topografin ger nya vyer och omväxlande upplevelser. Utsikten från topparna utgör en viktig anledning till en promenad i området. Motionärer och i mindre utsträckning mountainbike-åkare använder toppen regelbundet. Man kan som motionär, på en begränsad yta, få sig en rejäl genomkörare och säkerheten kanske upplevs som större då man har mer uppsikt över sin omgivning. Området är strövvänligt då inga inhägnader, förutom Högdalenverkets, finns.

Den äldsta Högdalstoppen, nummer 1, har varit skidbacke med två nerfarter och skidlift samt rodelbana. Under några år på sextioalet fanns en slalomklubb och vintersportandet var livligt på toppen. Men i takt med det allt varmare klimatet och den dåliga snötillgången har vintersportandet minskat. Skidanläggningen stängdes 1994 och skidliften skänktes 1996 till Ekerö kommun. Det är föga troligt att det i framtiden är ekonomiskt rimligt att ha vintersportverksamhet på Högdalstopparna, trots att den är speciellt planerad för just detta ändamål. Dock är den vintertid vid rätt väderlek en populär kälkbacke för barnfamiljer.

Tack vare Högdalstopparnas höjd är området i dess nedre delar mot Nynäsbanan förvånansvärt tyst. Topparna och Högdalenverket skyddar området mot trafikljuden från staden, Högdalens industriområde och Örbyleden. Detta gäller när tippverksamheten inte är igång. Det kan närmast betecknas som rofylldt att promenera i området och en tysthet som är svår att finna på andra platser i Stockholm infinner sig i områdets nedre delar. Det enda som stör tystnaden är de gånger då Nynäsbanans tåg passerar, vars buller är enklare att bortse ifrån än den konstanta ljudmattan som trafiken utgör på andra ställen i staden.

Högdalstopparna används ibland för otillåten körning med motocross. Missbrukare och utslagna har vid några tillfällen har bosatt sig i omgivningarna, bl a i de övergivna bodarna vid den nyare Rodelbanan i områdets norra del.

Högdalstopparna är enklast och naturligast att ta sig till från Hökarängen och det är också därifrån som en större del av de som frekventerar området kommer. Därefter kommer folk med bil till parkeringen vid Magelungsvägen, främst vintertid och till fots eller i undantagsfall till cykel från Trollesundsv/Magelungsvägen eller från Högdalens industriområde.

Bild 8. Entré till Högdalstopparna från parkeringsplatsen vid Magelungsvägen. Högdalstoppen 1 i bakgrunden.

4. Åtgärder

4.1 Allmän inriktning

Högdalstopparna är i sin helhet konstgjord. De tre topparna, vägarna och dalarna är av människor konstruerade och floran är resultatet av fröer och plantor ditförda med tippmassorna, spridda från omgivande öppen mark och planterade av parkförvaltningen. Men området har under årens lopp antagit en egen karaktär med goda naturvärden som kan ökas ytterligare.

Förslag: Att man efter tippverksamhetens avslutning inriktar sig på fem målområden:

1. Att låta Högdalstopparna efterlikna ett kulturlandskap.

Miljön på topparna för tankarna till en igenväxande kulturmark med öppna gräsytor, buskage med rönn, nypon och dungar av mer eller mindre uppvuxna träd. Och det är det utseendet man bör ta fasta på av två skäl: dels är det mark som är sällsynt i Stockholms stad och dels är det mest ekonomiskt att bibehålla något av områdets karaktär istället för att skapa något helt nytt.

2. Att utgöra ett refugium för hotad och sällsynt flora som finns på ängsmark och ruderatmark.

Redan nu finns hotad flora på Högdalstopparna och det är lämpligt att använda området som ett refugium för flora som annars har svårt att finna livsmiljöer i Stockholm.

3. Att förbättra för områdets fauna, främst fåglar

Högdalstopparna är kända som en god fågellokal och dess kvaliteter kan ytterligare förbättras. (se stycket "direkta åtgärder")

4. Att betona det nuvarande landskapet och undvika en förparkning

Även om området är påverkat av människan finns värden som kan utökas och istället för att göra en park av det bör man betona områdets vilda karaktär.

5. Att öka tillgängligheten till området.

Det är viktigt att i större utsträckning få människor att besöka topparna. De har goda kvaliteter som rekreationsområde - man har möjlighet till goda naturupplevelser och fin utsikt.

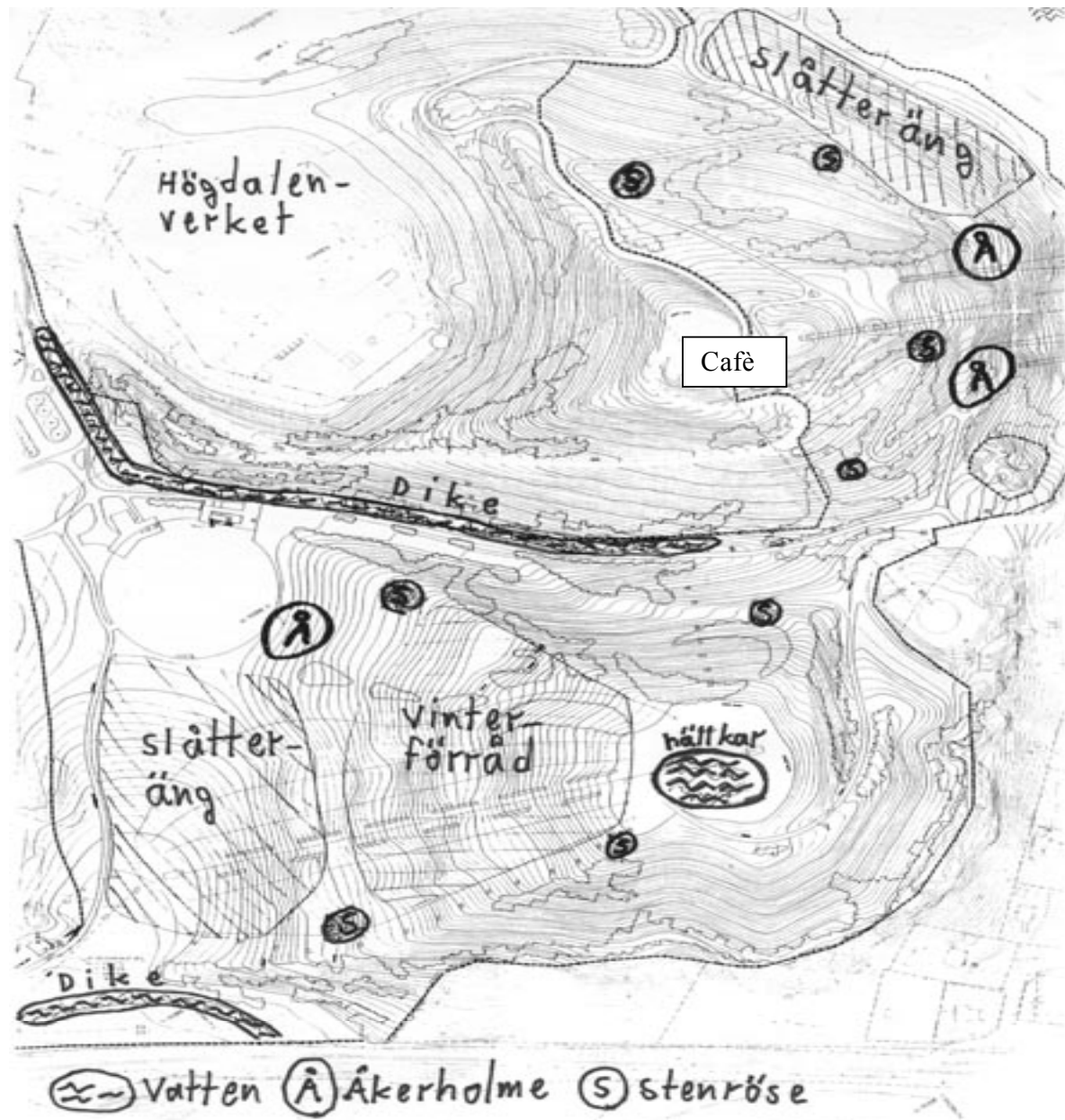

Bild 9. Förslag på åtgärder.

4.2 Direkta åtgärder

Åtgärderna finns inritade på föregående karta.

Stenrösen

Stenrösen används till boplats främst av stenskvätta men också av sädesärta. De kan även användas som övervintrings- och yngelplats för ormar om de anläggs ner till frostfritt djup. För att stenröset inte skall bli en utkiksplats för predatorer som t.ex. kråka är det viktigt att det inte reser sig för högt över marken

Förslag: skapa sju stenrösen spridda över området.

Utformning: En grop på drygt 150 cm med diameter 200 cm. Den fylls med grova tippmassor, sten, plattor, träplankor och bitar av trästockar till cirka 30 cm över markhöjd. Rösets innehåll skall vara grovt och poröst för att det skall bildas gångar och skrymslen och vrår för fåglar och kräldjur.

Åkerholmar

Åkerholmarna utgör dels skydd för vilt och fåglar och häckningsplats för småfåglar och mellanstora fåglar och ger dels föda för häckande, övervintrande och förbisträckande fåglar. Förutom fördelarna för fågellivet kommer insektslivet att gynnas dels tack vare föda i blommorna men också som värdväxter vid insekternas fortplantning. Åkerholmarna lättar även upp det massiva intryck som toppen gör vintertid.

Förslag: Anlägg fyra åkerholmar.

Utformning: Åkerholmarna skall bestå av en blandning av följande växter:

slån (<i>Prunus spinosa</i>)	getapel (<i>Rahmnus catharticus</i>)
hägg (<i>Prunus padus</i>)	nypon (<i>Rosa dumalis</i>)
oxel (<i>Sorbus intermedia</i>)	rönn (<i>Sorbus aucuparia</i>)
fågelbär (<i>Prunus avium</i>)	en (<i>Juniperis communis</i>)
björnbär (<i>Rubus nessensis</i>)	vildros (<i>Rosa canina</i>)
rundhagtorn (<i>Crataegus oxyacantha</i>)	

Växterna har under långa tider funnits i det svenska kulturlandskapet och de är rikt frö/fruktbärande och rika på insekter. Dungarna bör planteras spritt och glest så att de inte tar bort områdets öppna karaktär. Åkerholmarna kräver också viss skötsel, med några års intervall, för att bibehålla sina kvaliteter och för att begränsa deras utbredning.

Åkerholmarna görs rundade, med en diameter på cirka tio meter. I mitten planteras hägg, oxel och rönn. Runt om planteras en blandning av de övriga växterna.

Vatten

Eftersom vattentillgången på toppen är dålig bör man försöka skapa platser som kan hålla kvar nederbörden.

Förslag:

Förslag: 1) Förbättra och fördjupa ett befintligt dike som går längs bilvägen inom området upp mot Högdalstoppen 3.

Utformning: Diket skall inte leda bort vattnet utan endast vara ett magasin

Förslag: 2) På toppen av Högdalstoppen 3 skapa en damm vars syfte är att utgöra en vattenreservoar.

Utformning: Som ett ”hällkar”, med ringa djup.

Förslag: 3) Bredda och något fördämma diket som rinner från järnvägen mot Magelungen.

Ängsflora

Förslag: att så in en rikare ängsflora med ängsfröblandning.

Utformning: Att anlägga ett femtiotal såfläckar på totalt 200 kvm på Högdalstoppen 2 samt att så in ängsfröer på naken jord på Högdalstoppen 3..

Vinterförråd

En av Högdalstopparnas kvaliteter är dess rikedom på frörika pionjärväxterna. För att kunna bibehålla dessa måste man störa växtföljden med jämna mellanrum, t.ex. genom harvning. Då bryts grässvålen upp och växtföljden kan börja igen med pionjärväxterna.

Förslag: Att ett 5000 kvm stort område reserveras som vinterförråd och harvas vart tredje år.

Utformning: På Högdalstoppen 3 i sluttningen åt väster.

Slätter

Förslag: Årlig slätter på cirka 4000 kvm Högdalstoppen 2 och på cirka 6500 kvm på Högdalstoppen 3, för att bevara och förbättra ängsfloran.

4.3 Övriga åtgärder

Förutom åtgärderna för flora och fauna föreslås här några andra saker som kan göras för att öka trivseln på Högdalstopparna. Det är viktigt att man undviker att göra området till en park, men om man är noggrann kan åtgärder göras utan att det inträffar.

Bullerplank

Förslag: Att bygga ett bullerplank längs Nynäsbanan.

Entréer

Förslag: Bättre skyltning och trevligare entréer till området, särskilt från Högdalen via Högdalens industriområde samt

Cafè

Förslag: På Högdalstoppen 1 bör kunna tillåtas ett fik., drivet privat eller i föreningsdrift.

Vatten finns draget upp till toppen. Goda promenadvägar med belysning finns också dit upp.

Utformning: Stadsmuseet har magasinerat ett antal kulturellt intressanta byggnader för framtida utplacering, varav någon skulle kunna passa för detta ändamål.

Städning

Förslag: Nedmontering och bortforsling av övergivna bodar, staket och annat som förfular området.

Källor

Brehmer, P., Lindberg, N., Lindén, S., Lötberg, U., Strid, T, 1999. *Fågellokaler i Uppland och Stockholms län. Uppsala.*

Bygghälsöversyns rådet, 1994. *Växter och djur i stads natur*

Gothnier, M. 2000. *Beskrivning av flora och fauna på ruderatmark och förslag till ekologiskt gynnsam efterbehandling.* Examensarbete Bio-Geolinjen. In prep.

Gothnier, M., Hjorth, G., & Östergård, S. 1999. *Rapport från ArtArken, Stockholms artdata-arkiv. Miljöförvaltningen Stockholm.*

Lange, F., Stadsbyggnadskontoret, muntl.

Miljöförvaltningen, Stockholm, 2000. *Artarken*

Slimane, P. ej publicerade observationer

Stockholms läns landsting, 1992 *Storstockholms gröna kilar*

Stockholms stadsbyggnadskontor, 1995 *Stockholms ekologiska känslighet*

Kostnadsberäkningar för åtgärdsförslagen:

Observera - ungefärliga uppskattningar.

Kostnaderna är beräknade utifrån vad det skulle kosta att upphandla alla tjänster. Delar av åtgärderna kan eventuellt verkställas med hjälp av lokala föreningar, boendeföreningar eller ornitologer. Flera av åtgärderna, till exempel åtgärden ”Informationsskyltar” kan troligen finansieras genom sponsring, då många företag gärna skulle vilja förknippas med skapandet av ett trevligt fågelskådningsområde.

”Underhåll” är fördelad årsvis, även om underhållet i några fall utförs med flera års mellanrum. Det är möjligt att även underhållskostnaden kan finansieras med sponsring.

Åtgärdsförslag:	Skr		Skr
Stenrösen			
Investering	80 000	Underhåll	0
Åkerholmar			
Investering	16 000	Underhåll	2 000
Vatten 1			
Investering	16 000	Underhåll	0
Vatten 2			
Investering	33 000	Underhåll	0
Vatten 3			
Investering	8 000	Underhåll	0
Ängsflora			
Investering	280 000	Underhåll	0
Vinterförråd			
Investering	0	Underhåll	6 000
Slätter			
Investering	0	Underhåll	320 000
Bullerplank			
Investering	2 500 000	Underhåll	50 000
Café			
Ej beräknat.			
Förutsätter full finansiering genom sponsring			
Oförutsett	15 000		
Summa investering	3 108 000	Underhåll	378 000
Ev 30% LIP-bidrag	-932 400		